

<https://doi.org/10.34142/23129387.2020.62.16>

УДК 159.923

ORCID 0000-0003-2511-6803

ОПИТУВАЛЬНИК МОТИВАЦІЙНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Карина І. Фоменко,

*Доктор психологічних наук, доцент кафедри психології, Харківський
національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна*

E-mail: karinafomenko1985@gmail.com

Актуальність дослідження. Проблема мотивації підприємницької діяльності у вітчизняній психології залишається недостатньо досліджуваною, що і зумовило необхідність створення психодіагностичного інструментарію.

Метою дослідження було створення психодіагностичної методики для вивчення мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність.

Методи і вибірка дослідження. У психометричну вибірку увійшли 180 досліджуваних, серед них — 104 жіночої статі та 76 — чоловічої. Вік випробовуваних варіював від 17 до 60 років. Обробка даних проводилася в пакеті StatSoft STATISTICA 6. Психометрична обробка результатів дослідження включала перевірку внутрішньої узгодженості методики за коефіцієнтом альфа Кронбаха, оцінку конструктивної валідності та ретестової надійності опитувальника.

Результати. Статистика альфа Кронбаха для шкали, що включає всі 70 пунктів склала 0,951. Для виявлення внутрішньої структури методики проводився факторний аналіз, що дозволило перевірити правомірність операціоналізації даного психологічного конструкту через десять латентних факторів (шкали).

Висновки. Запропонована психодіагностична методика дослідження мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність відповідає сучасним вимогам до психометричного обґрунтування особистісних опитувальників. Психометричними параметрами мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність визначено такі мотиви — комерційного успіху, свободи і самостійності, самореалізації, глористичні, влади, вимушеності, афіліативні мотиви, самоствердження, інноваційності, ризику. Стандартизація опитувальника показала його високу тест-ретестову надійність та

валідність. Опитувальник може бути використаний для психодіагностики у структурі досліджень у галузі психологічного супроводу кар'єрного розвитку та у галузі психології праці.

Ключові слова: психодіагностична методика, підприємницька діяльність, мотиваційні орієнтації на підприємницьку діяльність, мотиви підприємницької діяльності.

Questionnaire for motivational orientations of entrepreneurial activity

Karyna I. Fomenko,

*Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor of Psychology
Department, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical
University, Ukraine*

Relevance of problem. The problem of motivation of entrepreneurial activity in domestic psychology remains insufficiently studied, which led to the need to create psychodiagnostic tools.

The Aim of the study was to create a psychodiagnostic methodology for studying motivational orientations to entrepreneurial activity.

Research methods and sample. The psychometric sample included 180 subjects, including 104 females and 76 males. The age of the subjects ranged from 17 to 60 years. Data processing was performed in the package StatSoft STATISTICA 6. Psychometric processing of the results of the study included checking the internal consistency of the method by the Cronbach's alpha, assessing the design validity and retest reliability of the questionnaire.

Results. Cronbach's alpha stats for a scale comprising all 70 points were 0.951. To identify the internal structure of the method, a factor analysis was performed, which allowed to check the legitimacy of the operationalization of this psychological construct through ten latent factors (scales).

Conclusions. The proposed psychodiagnostic method of research of motivational orientations on entrepreneurial activity meets modern requirements to psychometric substantiation of personal questionnaires. Psychometric parameters of motivational orientations to entrepreneurial activity determine the following motives - commercial success, freedom and independence, self-realization, gloristic, power, compulsion, affiliative, self-affirmation, innovation, risk. The standardization of the questionnaire showed its high test-retest reliability and validity. The questionnaire can be

used for psychodiagnostics in the structure of research in the field of psychological support of career development and in the field of occupational psychology.

Keywords: *psychodiagnostic methods, entrepreneurial activity, motivational orientations on entrepreneurial activity, motives of entrepreneurial activity.*

Вступ. Соціально-економічні трансформації, яких зазнало наше суспільство протягом останніх трьох десятиріч, сприяли утворенню нового суб'єкта економічних відносин – підприємця. Особлива роль підприємництва в економічному розвитку держави, низька культура підприємницької діяльності в Україні на тлі все більшого охоплення нею громадян обумовлюють надзвичайну актуальність наукових розвідок у цій галузі. Втім, проблема мотивації підприємницької діяльності у вітчизняній психології залишається недостатньо досліджуваною. Усі ці обставини визначили **мету** нашого дослідження, що виявляється у створенні психодіагностичної методики (опитувальника), спрямованого на дослідження мотиваційних орієнтацій особистості на підприємницьку діяльність. Постановка такої мети передбачала реалізацію таких завдань: відповідно до теоретичної моделі мотиваційних орієнтацій особистості на підприємницьку діяльність створити перелік тверджень, що характеризують її компоненти; здійснити процедуру апробації опитувальника, визначити надійність та валідність його пунктів і шкал.

Результати дослідження.

Розгляд поняття мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність доцільно розпочати з виявлення сутнісних характеристик підприємництва як особливого виду трудової діяльності. Найбільш значущим вектором підприємницької діяльності є матеріальне збагачення. Починаючи з М. Вебера (1990), який ототожнював підприємницьку діяльність із прагненням до збагачення, тобто прибутком, який безперервно відроджується, підприємницька діяльність пов'язується, передусім, із прагненням бути багатим, мати фінансовий (комерційний) успіх, бути заможною

людиною. А.В. Бусигін (1997) визначає підприємницьку активність як доцільну діяльність, спрямовану на отримання прибутку. А. Маршал (1982) також визначав матеріальну винагороду як провідний мотив економічної діяльності. Л.М. Карамушка і Н.Ю. Худякова (2011) стверджують, що матеріальна зацікавленість міститься у самій природі підприємництва. Отже, у структурі мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність доцільно виділити мотив комерційного успіху. Серед мотивів підприємницької діяльності за даними дослідження Л.М. Карамушки і Н.Ю. Худякової (2011) мотиви комерційного успіху мають третій ранг на етапі початку підприємницької діяльності, а на етапі стабілізації діяльності – тільки четвертий.

На думку Л.М. Карамушки і Н.Ю. Худякової (2011) мотиви свободи і незалежності – як соціально-економічної, так і особистої – є вкрай важливими орієнтаціями особистості у бізнесі. І.Е. Мусаелян та Ю.О. Сливницький (1995) вказують, що небажання підкорятися вказівкам керівництва є одним з найважливіших мотивів вибору підприємницької діяльності. На думку Ю.Ф. Пачковського (2001), підприємництво, передусім, виступає певним типом поведінки, що характеризується чутливістю до змін і прагненням щось змінити у своєму житті, в основі яких лежить така особистісна якість, як ініціативність. На думку А.В. Бусигіна (1997) підприємницька активність заснована на самостійній ініціативі. Ю.Ф. Пачковський (2001) зазначає, що свобода підприємництва полягає у тому, що підприємницька діяльність передбачає самостійність суджень і рішень. Під свободою і незалежністю у підприємницькій діяльності розуміється можливість вільно розпоряджатись грошима, фінансове благополуччя, матеріальна свобода у задоволенні власних потреб, автономія, свобода від бюрократичного опікування (Карамушка, Худякова, 2011). Отже, у структурі мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність доцільно виділити мотив свободи і незалежності. У дослідженні Л.М. Карамушки і Н.Ю. Худякової (2011) мотиви свободи і незалежності посіли перший ранг серед мотивів на

етапі ініціації підприємницької діяльності та третій ранг серед мотивів на етапі стабілізації бізнес-активності.

П. Дубіні (Dubini, 1989) поряд з мотивами матеріальної зацікавленості, свободи і незалежності до мотивів підприємницької діяльності відносить мотив самореалізації. Т.О. Нельга (1995) також визначила високу значущість бажання проявити власні здібності та займатися цікавою справою. Серед мотивів підприємницької діяльності за даними дослідження Л.М. Карамушки і Н.Ю. Худякової (2011) мотив самореалізації має шостий з восьми ранг на етапі початку підприємницької діяльності, а на етапі стабілізації діяльності – другий. Отже, міра залученості у підприємницьку діяльність, більший досвід у сфері бізнесу актуалізують мотиви самореалізації у бізнесі.

Мотиви інноваційності відіграють важливу роль у здійсненні підприємницької діяльності. Так, у дослідженні Л.М. Карамушки і Н.Ю. Худякової (2011) було показано, що мотив інноваційності входить до переліку провідних мотивів початку підприємницької діяльності та подальшої залученості до бізнесу. Ю.Ф. Пачковський (2001) вказує на те, що підприємництво має ознаки новаторства у підприємницькій діяльності визначаються тим, що підприємництво сприяє впровадженню у виробництво нових технологій, інновацій, оптимізації використання ресурсів. На думку А.В. Бусигіна (1997) підприємницька діяльність ґрунтується на інноваційній підприємницькій ідеї. На думку Ю.Ф. Пачковського (2001), активність підприємництва полягає у тому, що її суб'єкт має спрямованість на діяльнісне перетворення навколишнього світу, побудову нових відносин.

Л.М. Карамушка і Н.Ю. Худякова (2011) визначають такі ознаки підприємництва, як інноваційність та ризик. А.В. Бусигін (1997) стверджує, що підприємницька діяльність відображає прагнення до відповідальності. Ю.Ф. Пачковський (2001) зазначає, що підприємництво характеризується елементом ризику, оскільки передбачає готовність до ризику і взяття відповідальності за успіхи і невдачі власної справи. Т.В. Корнілова (1997) виявила відмінності між рівнями готовності о ризикованих дій та схильністю до ризику у підприємців,

Ю.Ф. Пачковський (2001) вважає, що успішні підприємці у ситуаціях ризику виявляють обережність і виваженість, а Т.О. Нельга (1995) зазначає середній рівень схильності до ризику у підприємницькій діяльності.

Неабияку роль у реалізації підприємницької діяльності відіграють мотиви самоствердження. Ю.Ф. Пачковський зазначає, що підприємницька діяльність передбачає уміння випереджувати події та вести конкурентну боротьбу. За даними Т.В. Корнілової, В.Г. Булигіна і А.П. Корнілова (1993), мотивація досягнення є значущим фактором підприємницької діяльності. Як зазначає Є.П. Ільїн: прагнення боротися і перемагати, переважання мотиву досягнення над мотивом уникнення невдачі; цьому сприяє виражена потреба в самоактуалізації і суспільному визнанні (Ільїн, 2013). Престиж є одним з мотивів підприємницької діяльності; мотиви підприємницької поведінки пов'язує із «прагненням компенсувати в економічній сфері низькі статусні позиції» (Радаєв, 1993: 80).

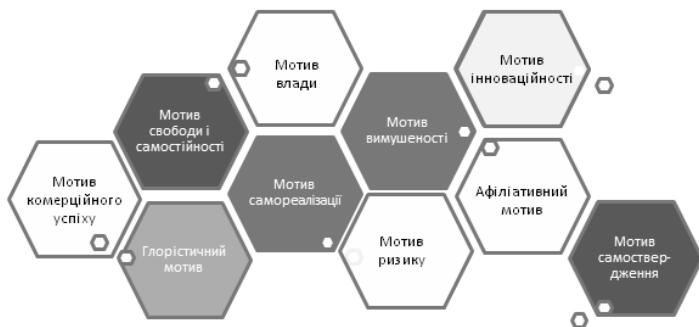
Мотивація афіліації також може бути пов'язана з прагненнями особистості створити свій бізнес. Спілкування з іншими носить яскраво виражений соціальний характер, оскільки досягнення цілей, викликане цим мотивом, може бути здійснено лише у взаємодії з іншими людьми. Потреба в спілкуванні є загальнолюдською, вона будується на фундаментальних засадах прагнення людей до спільноти і співробітництва (Хекхаузен, Макклеланд). Роль афіліації, як зазначає відомий американський психолог Х. Хекхаузен, полягає в такому спілкуванні з іншими людьми, яке приносить задоволення і взаємно збагачує обидві сторони. В основі мотивації підприємницької діяльності також можуть лежати мотиви бути частиною певної спільноти (громадських організацій, асоціацій бізнесменів тощо) або прагнення спілкуватися з окремими людьми – друзями, яким суб'єкт потенціальної або реальної підприємницької діяльності довіряє, або колегами, у компетентності яких суб'єкт переконаний та у співпраці з якими він прагне створити власну справу.

Глорістичний тип світогляду передбачає те, що особистість вищим досягненням і сенсом життя вважає завоювання шани, визнання, набуття слави (Карпинский, 2006). Ця потреба виявляється пов'язаною із тенденцією персоналізації: «залишити після себе слід», «залишитися в пам'яті людей» тощо. На наш погляд, залучення до підприємницької діяльності може бути обумовлене прагненням до слави, вшанування, поваги, високих суспільно корисних досягнень.

Мотив влади визначається як потреба, бажання контролювати соціальне оточення, впливати на поведінку інших людей і підкоряти їх собі. В результаті досліджень впливу домінування того чи іншого мотиву на ефективність підприємницької діяльності було встановлено, що економічного успіху сприяє наявність у підприємця високого рівня мотиву досягнення і низького рівня афіліації, урівень ж мотиву влади є незначним (Кошарная, 2015).

Крім того, як зазначають Л.М. Карамушка і Н.Ю. Худякова (2011), іноді люди залучаються до підприємницької діяльності через втрату роботи, соціально-економічну кризу, тобто вони вимушені долучатись до бізнесу.

Отже, мотивація підприємницької діяльності може бути охарактеризована десятьма мотиваційними орієнтаціями (рис. 1).

Рис. 1. Мотиваційні орієнтації на підприємницьку діяльність.

Виходячи із вищезазначених положень ми поставили мету кількісного вимірювання цих мотиваційних диспозицій і припустили, що вони характеризуються інтраіндивідуальною стійкістю та розподілом близьким до нормального. На основі описаних вище феноменологічних проявів мотиваційних орієнтацій були сформульовані сімдесят первинних тверджень, що імовірно відображають мотиваційні орієнтації на підприємницьку діяльність. Всі твердження є прямими, повна згода з якими свідчить про наявність відповідної мотивації. Для кожного твердження досліджуванам пропонувалося вибрати один із п'яти варіантів відповідей: «зовсім не згодний», «здебільшого не згодний», «трудно відповісти», «здебільшого згодний», «повністю згодний».

Вибірка і методи математико-статистичної обробки даних. У психометричну вибірку увійшли 180 досліджуваних, серед них — 104 жіночої статі та 76 — чоловічої. Вік випробовуваних варіював від 17 до 60 років. Обробка даних проводилася в пакеті StatSoft STATISTICA 6.

Надійність опитувальника. Першим кроком в обробці отриманих сирих даних була перевірка внутрішньої узгодженості опитувальника. Для цього розраховувалася статистика альфа Кронбаха для шкали, що включає всі 70 пунктів. Величина альфа Кронбаха для шкали із 70 запитань склала 0,951, що є вищою за мінімально прийнятну величину, яка дорівнює 0,7.

Конструктна валідність опитувальника. Для виявлення внутрішньої структури методики проводився факторний аналіз, що дозволило перевірити правомірність операціоналізації даного психологічного конструкту через латентні фактори (шкали). Як і очікувалось, за допомогою експлораторного факторного аналізу було отримано такі фактори.

Перший фактор (інформативність 10,1%) утворили пункти: 34 (0,784), 44 (0,763), 24 (0,723), 54 (0,715), 14 (0,673), 64 (0,624) і 4 (0,369) (представлені у порядку зменшення факторного навантаження). Зміст пунктів, що утворили даний фактор, (наприклад, пункт 34 «мене є важливим те, що підприємницька діяльність дозволяє здобути високий авторитет

у соціумі» або 44 «Я хотів би займатись власним бізнесом, оскільки це дозволило мені зайняти високий статус у суспільстві») вказує на те, що він може бути позначений як *фактор глорістичних мотиваційних орієнтацій*.

Другий фактор (інформативність 9,9%) об'єднав наступні пункти: 53 (0,752), 33 (0,698), 63 (0,633), 13 (0,572), 23 (0,566), 43 (0,533), 3 (0,398). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 53 із найбільшим навантаженням «Я прагну мати бізнес, оскільки у процесі підприємницької діяльності я зможу більш повно розкрити свої професійні якості, здатності і компетентність.», полягає в тому, що він відображає *мотиваційну орієнтацію на самореалізацію у підприємницькій діяльності*.

Третій фактор (інформативність 8,3%) об'єднав наступні пункти: 48 (0,692), 68 (0,691), 28 (0,590), 38 (0,540), 8 (0,504), 18 (0,375), 58 (0,359). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 3 із найбільшим навантаженням 48 «У власному бізнесі для мене є цінним можливість перевершити конкурентів», полягає в тому, що він відображає *мотиваційну орієнтацію на самоствердження у підприємницькій діяльності*.

Четвертий фактор (інформативність 8,2%) об'єднав наступні пункти: 67 (0,765), 57 (0,731), 37 (0,718), 7 (0,676), 17 (0,635), 28 (0,590), 47 (0,411). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 67 із найбільшим навантаженням «Для мене є важливим те, що підприємницька діяльність дозволяє знайомитись із приємними людьми», полягає в тому, що він відображає *афіліативні мотиваційні орієнтації на підприємницьку діяльність*.

П'ятий фактор (інформативність 7,8%) об'єднав наступні пункти: 31 (0,728), 41 (0,641), 11 (0,623), 51 (0,582), 21 (0,564), 1 (0,410) і 61 (0,371). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 31 із найбільшим навантаженням «Я маю намір відкрити свій бізнес для досягнення матеріального благополуччя», полягає в тому, що він відображає *мотиваційну орієнтацію на комерційний успіх*.

Шостий фактор (інформативність 7,2%) об'єднав наступні пункти: 56 (0,807), 66 (0,741), 6 (0,570), 26 (0,568), 46 (0,556), 36 (0,463), 16 (0,439). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 56 із найбільшим навантаженням «Я прагну займатись бізнесом через певні обставини мого життя», полягає в тому, що він відображає *вимушеність як мотиваційну орієнтацію на підприємницьку діяльність*.

Сьомий фактор (інформативність 6,9%) об'єднав наступні пункти: 5 (0,728), 25 (0,614), 15 (0,603), 45 (0,588), 35 (0,509), 65 (0,399), 55 (0,311). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 5 із найбільшим навантаженням «Я бажаю зайнятись власною справою, оскільки це дало б змогу управляти людьми так, як мені здається належним», полягає в тому, що він відображає *мотиваційну орієнтацію на владу у підприємницькій діяльності*.

Восьмий фактор (інформативність 6,2%) об'єднав наступні пункти: 70 (0,561), 20 (0,518), 10 (0,511), 60 (0,425), 40 (0,416), 30 (0,346), 50 (0,328). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 70 із найбільшим навантаженням «Особливо цінним для мене виявляється те, що підприємницька діяльність викликає у мене почуття азарту», полягає в тому, що він відображає *мотиваційну орієнтацію на ризик у підприємницькій діяльності*.

Дев'ятий фактор (інформативність 5,3%) об'єднав наступні пункти: 59 (0,724), 49 (0,488), 9 (0,448), 69 (0,408), 39 (0,377), 19 (0,348), 29 (0,321). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 3 із найбільшим навантаженням 59 «Аргументом на користь заняття власною справою є те, що підприємницька діяльність дозволяє втілювати у життя нові ідеї», полягає в тому, що він відображає *мотиваційні орієнтації на інноваційність у підприємницькій діяльності*.

Десятий фактор (інформативність 5,2%) об'єднав наступні пункти: 2 (0,456), 12 (0,420), 32 (0,412), 22 (0,326), 52 (0,348), 42 (0,352). Психологічний зміст пунктів, що утворили цей фактор (показовим є пункт 2 із найбільшим навантаженням

«У підприємницькій діяльності особисто для мене є цінним те, що відкриття власної справи надає можливість бути вільним у виборі способів організації трудової діяльності», полягає в тому, що він відображає мотиваційну орієнтацію на свободу і самостійність у підприємницькій діяльності.

Ретестова надійність опитувальника. Повторне тестування однієї і тієї ж вибірки (50 осіб) було проведено з інтервалом у три тижні. Кореляція між результатами першого та другого тестування виявилася на рівні $r = 0,872$, що свідчить про високу ретестову надійність опитувальника.

Побудова нормативної шкали. В таблиці 1 представлені описові статистики «Опитувальника мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність».

Таблиця 1

**Описові статистики для шкал опитувальника
мотиваційних орієнтацій на підприємницьку діяльність**

Шкали	Описові статистики				
	Середнє	Мода	Медіана	Мінімальне	Максимальне
Мотиви комерційного успіху	29,20	29	30	7	35
Мотиви свободи і самостійності	27,76	28	26	7	35
Мотиви самореалізації	28,59	29	30	7	35
Глорістичні мотиви	20,72	20	18	7	35
Мотиви влади	22,18	22	23	7	35
Мотиви вимушеності	19,47	19	18	7	35
Афіліативні мотиви	26,91	27	26	7	35
Мотиви самоствердження	23,88	24	23	7	35
Мотиви інноваційності	26,57	27	27	7	35
Мотиви ризику	25,78	26	25	7	35

Спираючись на ці дані, побудовано вибірккову нормативну шкалу для опитувальника. При розбивці на три інтервали граничні значення норми для показника мотивів комерційного

успіху становлять 20-30 балів, для мотивів свободи і самостійності – 17-27 балів, для мотивів самореалізації – 20-30 балів, для глорістичних мотивів – 12-20 балів, для мотивів влади – 15-23 бали, для мотивів вимушеності – 12-20 балів, для афіліативних мотивів – 18-28 балів, для мотивів самоствердження – 16-24 бали, для мотивів інноваційності – 18-28 балів, для мотивів ризику – 17-27 балів.

Зміст опитувальника представлений у додатку.

Висновки. Розроблений опитувальник мотиваційних орієнтацій підприємницької діяльності характеризується високою валідністю та надійністю і може діагностувати специфіку спрямованості на підприємницьку діяльність як працюючих бізнесменів, так і осіб, які мають намір розпочати власну справу.

Література

- Вебер М. (1990). Избранные произведения. М. Прогресс. 808 с.
- Бусыгин А.В. (1997). Предпринимательство: основной курс: учебник для вузов по специальности «менеджмент» и «национальная экономика». М.: Инфра-М. 607 с.
- Льїн Є.П. (2013). Мотивація і мотиви. Тернопіль: Навчальна книга. 512 с.
- Карамушка Л.М., Худякова Н.Ю. (2011). Мотивація підприємницької діяльності. Монографія. К.-Львів: Сполом. 208 с.
- Корнилова Т.В., Булыгин Г.В., Корнилов А.П. (1993). Личностные предпосылки успешности деятельности брокера. Психологический журнал. 1993. №1. С. 90-99.
- Карпинский К.В. (2006). Типология смыслопонимания личности. Гродно: Гродненский государственный университет. <https://www.psychology.ru/lomonosov/tesises/ib.htm>
- Корнилова Т.В. (1997). Диагностика мотивации и готовности к риску. М.: ИП РАН. 232 с.
- Кошарная, Г. Б. (2015). Мотивация современных российских предпринимателей / Г. Б. Кошарная // Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Общественные науки. – 2015. – № 4 (36). – С. 146–154.
- Маршалл А. (1982). Принципы политической экономии. М.: Прогресс. Т1. 416 с.

Мусаэлян И.Е., Сливницкий Ю.О. (1995). Психология предпринимательства – новая отрасль психологической науки. Вестник МГУ. – Сер. 14. Психология. №1. С. 3-8.

Нельга Т.О. (1995). Моделі і зразки мотивації підприємницької діяльності: порівняльний соціологічний аналіз: автореферат дис. соціол.н.: 22.00.04. К.: НАН: Інститут соціології. 23 с.

Пачковський Ю.Ф. (2001). Психологія підприємництва. Львів. 276 с.

Радаев В. (1993). Этническое предпринимательство: мировой опыт и Россия // Полис.1993. № 5. С. 79-87.

Dubini P. (1989). The influence of motivating and environment on business start-ups: Some hints for public policies. *Journal of Business Venturing*, 1989, vol. 4, issue 1, 11-26.

Додаток

Мотиваційно-ціннісні орієнтації на підприємницьку діяльність

Інструкція: оцініть міру Вашої згоди з наступними твердженнями за наступною шкалою: 1 – зовсім не згодний, 2 – не згодний, 3 – не можу визначитись, 4 – згодний, 5 – повністю згодний.

Твердження

1. Я бажаю створити і розвивати власну справу, яка є прибутковою.
2. У підприємницькій діяльності особисто для мене є цінним те, що відкриття власної справи надає можливість бути вільним у виборі способів організації трудової діяльності.
3. Для мене є важливим те, що підприємницька активність уможливило розкриття мого творчого потенціалу.
4. Можливість прославитись є для мене сильним стимулом залученості до підприємницької діяльності.
5. Я бажаю зайнятись власною справою, оскільки це дало б змогу управляти людьми так, як мені здається належним.
6. Через власний бізнес я зміг би вирішити професійну кризу, в якій я опинився.
7. У підприємницькій діяльності мене приваблює можливість корисних і приємних знайомств.
8. Я хочу займатись підприємницькою діяльністю, оскільки вона передбачає залучення до конкурентної боротьби.

9. Я прагну реалізувати нові ідеї завдяки підприємницькій діяльності.
10. Я хочу займатись бізнесом, оскільки це дозволяє ризикувати і отримувати бажаний результат.
11. Я бажаю мати бізнес, який приносить стабільний прибуток.
12. Відкриття власної справи для мене є важливим, тому що уможлиблює працювати за власним графіком, самостійно планувати свій час.
13. Для мене безумовною перевагою залучення до підприємницької діяльності є те, що вона відкриває можливості самореалізації.
14. Мої аргументи на користь вибору підприємницької діяльності полягають у прагненні здобути славу і шану.
15. Перевага підприємницької діяльності для мене полягає у тому, що я можу керувати кадрами і діловими стосунками.
16. Аргументом на користь заняття підприємницькою діяльністю є те, що вона вирішує питання трудової зайнятості і проблеми пошуку роботи.
17. Особливо цінним для мене виявляється те, що підприємницька діяльність дозволяє розширити соціальні контакти.
18. Я прагну залучитись до підприємницької діяльності, тому що успішний бізнес допомагає самоствердитись.
19. Я бажаю покращити сферу виробництва (послуг) завдяки участі у підприємницькій діяльності.
20. У підприємницькій діяльності мене приваблює можливість ризикувати і вигравати.
21. Фінансовий успіх для мене є основною метою створення власної справи.
22. Я маю намір відкрити власну справу, оскільки це дає змогу не залежати від керівників.
23. У підприємницькій активності я, як ніде в інших галузях професійної діяльності, можу втілити свої здібності і таланти – і це аргумент на користь відкриття власної справи.
24. Я хочу мати бізнес, оскільки власна справа дала б мені можливість досягти повагу в моєму оточенні.
25. У підприємницькій діяльності мене приваблює можливість самостійно керувати трудовим процесом підлеглих.
26. Я прагну до підприємницької діяльності, оскільки не можу знайти роботу за фахом.
27. Я прагну мати приємний робочий колектив завдяки підприємницькій діяльності.

28. Я хочу займатись бізнесом, оскільки це дозволяє досягти перевагу над іншими.
29. У своєму регіоні я бажаю розпочати новий напрямок чи галузь у виробництві чи сфері послуг.
30. Я прагну мати бізнес, тому що він вимагає рішучості у ситуації невизначеності.
31. Я маю намір відкрити свій бізнес для досягнення матеріального благополуччя.
32. Я хотів би створити власний бізнес, оскільки він дозволить мені самостійно приймати рішення.
33. Я хотів би мати власну справу, яка дозволяє реалізувати мої творчі задуми
34. Для мене є важливим те, що підприємницька діяльність дозволяє здобути високий авторитет у соціумі.
35. У власному бізнесі для мене є цінним можливість делегувати обов'язки, давати розпорядження.
36. Я прагну займатись бізнесом, оскільки не маю можливості працювати за фахом.
37. Я хочу займатись бізнесом, оскільки це дозволяє мати роботу, пов'язану зі спілкуванням із цікавими людьми.
38. Я прагну залучитись до підприємницької діяльності, тому що хочу робити щось краще за інших.
39. Я бажаю вводити інновації у виробництві чи сфері послуг.
40. Я бажаю розпочати новий бізнес, оскільки вважаю себе спроможним бути ефективним у ситуаціях ризику.
41. Для мене важливо те, що власна справа дозволить мені мати добрий статок.
42. Я бажаю займатись підприємницькою діяльністю, адже самостійно зможу обирати партнерів чи наймати персонал.
43. Я бажаю зайнятись бізнесом, оскільки він дає можливість реалізувати на практиці власні знання і уміння.
44. Я хотів би займатись власним бізнесом, оскільки це дозволило б мені зайняти належний статус у суспільстві.
45. Я прагну мати можливість управляти людьми завдяки підприємницькій діяльності.
46. Я хочу займатись підприємницькою діяльністю, тому що не впевнений, що можна знайти кращу роботу.
47. Я бажаю займатись підприємницькою діяльністю, оскільки вона дозволяє належати до спільноти однодумців.

48. У власному бізнесі для мене є цінним можливість перевершити конкурентів.
49. У сфері бізнесу мене приваблює можливість по-новому використовувати ресурси, ситуації.
50. Підприємницька діяльність приваблює мене можливістю самостійно чинити вибір, розв'язувати проблеми у ситуації невизначеності.
51. Я прагну створити власну справу, щоб стати заможною, фінансово забезпеченою людиною.
52. Незалежність від керівництва та колег по роботі є для мене сильним стимулом відкриття власного бізнесу.
53. Я прагну мати бізнес, оскільки у процесі підприємницької діяльності я зможу більш повно розкрити свої професійні якості, здатності і компетентність.
54. Я хочу займатись підприємницькою діяльністю, оскільки це дало б мені змогу стати популярною, або навіть видатною, персоною у моєму місті.
55. Особливо цінним для мене виявляється те, що підприємницька діяльність є джерелом нових можливостей, впливу і влади.
56. Я прагну займатись бізнесом через певні обставини мого життя.
57. У бізнесі для мене є привабливою можливість встановлювати цікаві і приємні соціальні контакти.
58. Аргументом на користь заняття підприємницькою діяльністю для мене є те, що у бізнесі можна перевершити самого себе.
59. Аргументом на користь заняття власною справою є те, що підприємницька діяльність дозволяє втілювати в життя нові ідеї.
60. Я прагну створити власну справу, хоча усвідомлюю вірогідний характер її успішності.
61. Я бажаю створити комерційно успішний проект.
62. Можливість самостійно визначати пріоритети та напрямки розвитку бізнесу є для мене важливим аргументом на користь відкриття власної справи.
63. Аргументом на користь заняття власною справою є те, що підприємницька діяльність сприяє особистісному зростанню.
64. Я прагну підвищити свій соціальний статус через участь у підприємницькій діяльності.
65. Я хочу мати власний бізнес, оскільки це дало б мені змогу впливати на людей.
66. Деякі події життя можуть змусити мене займатись бізнесом.

67. Для мене є важливим те, що підприємницька діяльність дозволяє знайомитись із приємними людьми.
68. Особливо цінним для мене виявляється те, що підприємницька діяльність є можливістю довести власну конкурентоспроможність.
69. Я хочу займатись бізнесом, оскільки це дозволяє реалізувати інноваційну діяльність у моєму регіоні.
70. Особливо цінним для мене виявляється те, що підприємницька діяльність викликає у мене почуття азарту.

Ключ

Шкали	Σ балів за пунктами
Мотиви комерційного успіху	1, 11, 21, 31, 41, 51, 61
Мотиви свободи і самостійності	2, 12, 22, 32, 42, 52, 62
Мотиви самореалізації	3, 13, 23, 33, 43, 53, 63
Глорістичні мотиви	4, 14, 24, 34, 44, 54, 64
Мотиви влади	5, 15, 25, 35, 45, 55, 65
Мотиви вимушеності	6, 16, 26, 36, 46, 56, 66
Афіліативні мотиви	7, 17, 27, 37, 47, 57, 67
Мотиви самоствердження	8, 18, 28, 38, 48, 58, 68
Мотиви інноваційності	9, 19, 29, 39, 49, 59, 69
Мотиви ризику	10, 20, 30, 40, 50, 60, 70

Оригінальний рукопис отриманий 7 грудня 2019 року

Стаття прийнята до друку 18 грудня 2019 року